



ג. תהלוכה של משלחת פולנית קתולית ביום ראשון של הדקלים, הר הזיתים

בכל רחבי העולם הנוצרי מציינים באפריל את חג הפסחא, אבל באתרים שבהם על פי המסורת הנוצרית ישו חי ופעל הקרקע עצמה כמו ספוגה במטען רגשי עמוק במיוחד. יותרם יעקבסון נכנס אל לב האירועים הקשורים בחג הפסחא בירושלים, והוא מביא מסיפורי החגים ומהמראות

פסחא נוסח ירושלים

כתב וצילם: יותם יעקבסון

יום ראשון של הדקלים

השבוע הקדוש, שבסופו חל הפסחא, נפתח ביום ראשון של הדקלים. היום הזה מציין את מסעו של ישו מבית עניה - היום אל-עזרייה שממזרח לירושלים, המקום שבו על פי הברית החדשה הקים לתחייה את אלעזר, עשה אצלו את השבת עם תלמידיו והמשיך לירושלים ביום ראשון. על פי הכתוב דרש ישו מתלמידיו ללכת ולהביא לו עיר לרכוב עליו, וזאת בזיקה לנבואת זכריה, שגרס "גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלים הנה מלך יבוא לך צדיק ונושע הוא עני ורכוב על חמור ועל עיר בן אתנות" (זכריה, ט', ט'). מסופר שבעוד ישו קרב אל העיר רכב על גבי החמור יצאו לעברו בני ירושלים והריעו לו. לאות כבוד פשטו בגדיהם והניחום על הארץ כשטיח והניפו מולו כפות דקלים וענפי עצים. כפות דקלים היו סמל ניצחון מוכר הן בקרב עמי ערב והן בעולם הרומי. מדי שנה יוצאת מנסיית בית פגי, במורדות המזרחיים של הר הזיתים, תהלוכה קתולית שבה משתתפים אלפי מאמינים הנושאים כפות דקלים ושרים מזמורי הלל ושבח. התהלוכה ממשיכה דרך פסגת ההר וגיא יהושפט בואך שער האריות, עוצרת בשער ואינה נכנסת לעיר.

→ הקוסטום (הפטריארך הלטיני של ירושלים) ביום ראשון של הדקלים, הר הזיתים



רחיצת רגלי השליחים

על פי המסופר בברית החדשה (יוחנן פרק י"ג), במהלך הסעודה האחרונה קם ישו מן השולחן, ובידעו כי הוא עתיד לעזוב עד מהרה את העולם הזה ביקש להנציח את אהבתו למקורביו. הוא פשט את בגדיו וחגר מגבת למותניו, שם מים בקערה ובמעשה שכולו אהבה, צניעות וענווה רחץ את רגלי תלמידיו. במעמד זה, שבו שימש ישו דוגמה ומופת לכל, הוא אמר, "עבד אינו גדול מאדוניו ושליח איננו גדול משולחו" (פסוק 16). גם היום נוהג שכל איש כנסייה (ואף האפיפיור בכבודו ועצמו) רוחץ את רגליהם של שנים עשר מהכפופים לו. במהלך הטקס מקיימים את הכתוב, והרוחצים חוגרים מגבת סביב מותניהם. אחד מטקסי רחיצת הרגליים הצירייים והאינטימיים בירושלים הוא הטקס הנהוג בקרב העדה הסורית-אורתודוקסית (יעקוביטית) בכנסיית מרקוס הקדוש.

↑ ראש העדה הסורית-אורתודוקסית כורע ברך למרגלות שנים עשר מבני עדתו בכנסיית מרקוס הקדוש, רוחץ את רגליהם ומתווה עליהן צלב קטן בעזרת פיסת צמר גפן טבולה בשמן זית



מערך החגים הנוצרי, המשותף בבסיסו לכל הפלגים והזרמים הנוצריים, מושתת על מאורעות מרכזיים בחייו של ישו, המתחילים במעמד ההטבלה על ידי יוחנן שבו הצפויה, ממשיכים במעמד ההטבלה על ידי יוחנן שבו ירדה על ישו רוח הקודש והוא נחשף למהותו האלוהית ולייעודו, עוברים לצליבתו של ישו ולמותו, לקבורתו, לקימתו לתחייה ועלייתו השמימה - ונחתמים בירידת רוח הקודש על השליחים, ממשיכו. הנצרות מקדשת ציר היסטורי שמגמתו ברורה. מאז החטא הקדמון והנפילה מגן עדן ניסתה האלוהות לגאול את בני האדם דרך מסכת של כריתת בריתות ושליחת שליחים שונים, נביאים ומתקני דרך. פעם אחר פעם, בשל עוולות בני האדם, נכשלו הניסיונות האלוהיים. לפיכך החליט האלוהים לעשות מעשה אחרון של חסד ויצר חלק מעצמו בדמות אדם חי, הוא ישו - הבן בשילוש הקדוש. על פי האמונה הנוצרית היה ישו במותו קורבן מכפר. לא בכדי מאמינים שנצלב על קברו של אדם הראשון. מסופר כי דמו הניגר על גולגולתו של אבי האנושות כיפר על חטאו הקדום של הלה. ישו מזהה גם עם קורבן הפסח, שבמותו ובדמו הבטיח חיים. במהלך הסעודה האחרונה, שלא היתה אלא ארוחת ליל הסדר, עת שבירך על המצה ועל היין, אמר ישו, "זה דמי, דם הברית החדשה הנשפך בעד רבים לסליחת חטאים" (הברית החדשה, מתי כ"ו, כ"ח). ממשיכים שבני ישראל הונחו לסמן את מזוזות ביתם בדם והבטיחו בכך את פסחתו של מלאך המוות על בכורותיהם (שמות י"ב, ה"ג), כך הורה ישו למאמיניו לסמן את עצמם בדם. סימון זה מתחדש מדי מיסת יום ראשון בשעה שאוכלים מהלחם ומהיין המותמרים על ידי דברי הכומר לבשרו ולדמו של ישו. וכשם שבני ישראל יצאו מעבודת לחירות, כך מבטיח ישו למאמיניו את השחרור מהשעבוד לחטא. לבותיהם ההומים של כל הנוצרים בעולם נושאים אל האופק הרחוק, אל קץ ההיסטוריה ואל אחרית הימים, אל היום שבו יחזור בן האלוהים אל האדמה, ישפוט את בני האדם וישיב את הסדר על כנו. לדברים בישו מובטח כי בבוא יום הדין יזכו בחיים חדשים, נצחיים, וייאספו לגן עדן, בעוד היתר יישלחו לגיהנום. עד בוא קץ העתים עסוקים המאמינים הנוצרים בחידוש בריתם המתמשכת עם ישו על ידי קיום מיסות שבועיות ועל ידי שחזור המאורעות המרכזיים במהלך חייו והפיכתם לנרטיב המכונן של מחזור החודשים השנתי.

בעוד החגים הללו מצוינים בכל רחבי העולם הנוצרי, נראה כי האתרים שבהם, על פי המסורת, חי ופעל ישו ספוגים במטען רגשי עמוק במיוחד. מחזור החגים שבו משוחזר מהלך חייו של ישו מעוגן בשני מועדים עיקריים: חג המולד, המציין את לידתו של ישו, והפסחא, המציין את תחייתו ביום השלישי לאחר שמת ונקבר. משני המועדים האלה הפסחא וחגי הלויין שסביבו הם החשובים יותר. על פי הנצרות חג הפסחא הוא המנציח את תכונותיו המיוחדות של ישו, את נכונותו להקריב את עצמו למען הכלל ואת יכולתו לגבור על המוות ולהביא גאולה לעולם.



יום שישי הטוב

ביום זה מציינים הנוצרים את שיא סבלותיו של ישו. בדמדומי שחר של יום שישי הוסגר ישו על ידי יהודה איש קריות, ואחר כך נאסר ונחקר בבית הכהן הגדול. בהמשך היום הובא למשפט בפני הנציב הרומי פונטיוס פילטוס, עונה, נצלב ומת. במהלך היום נהוג לצום, לקונן קינות ולהתייטר. מבחינת המאמין זה שיאו של האבל. היום נקרא יום שישי הטוב מכיוון שלצד האבלות הכבדה זוכרים הנוצרים כי בהקרבת עצמו מביא ישו גאולה למאמינים בו. הקתולים שרים ביום הזה: "אנו מעריצים אותך אדון ... באמצעות הצלב הבאת שמחה לעולם".

בירושלים נערכות צעדות המוניות לאורך ויה דולורוזה, דרך הייסורים, והעדות השונות מקיימות טקסי לוויה נוגים. הטקס הדרמטי ביותר הוא זה שעורכים הפרנציסקנים הקתולים. במוצאי יום שישי הם נוטלים צלם של ישו זה הדם. הצלם קטן, אבל נטורליסטי להפליא. בעזרתו הם משחזרים את מעמד הצליבה. לאחר מסמור בובת ישו אל הצלב הם מציבים את הצלם על סלע הגולגולתא, קוראים את הקטעים הרלוונטיים מהברית החדשה ומרבים בקינות. הסרת הצלם מהצלב נעשית ברוב טקס. בזה אחר זה נשלפים המסמרים מידיו ומרגליו של ישו בעזרת צבת גדולה, וכל מסמר מוצג לפני קהל המאמינים העצום, הלום הצער. את צלם ישו שהוסר מהצלב נושאים בתכריכים אל אבן המשיחה האחרונה. הקהל הדומע נדחק לפנים ומנסה לגעת בצלם. על אבן המשיחה, בטרם נלקח הצלם אל הקבר, עורך לו הקוסטוס (Custos, הפטריארך הלטיני של ירושלים והאחראי מטעם הפרנציסקנים על המקומות הקדושים לצרות בישראל ובשטחי הרשות הפלסטינית) טקס טיהור בשמן, במי ורדים ובכמה רגבי עפר.

→ ↑ צלמו של ישו בשחזור הצליבה (מימין) ומעמד המשיחה האחרונה (למעלה)





↑ הוצאת המסמרים מרגליו ומידיו של צלם ישו בטקס הפרנציסקני הקתולי. הטקס, המתקיים ביום שישי הטוב, משחזר את אירועי הצליבה



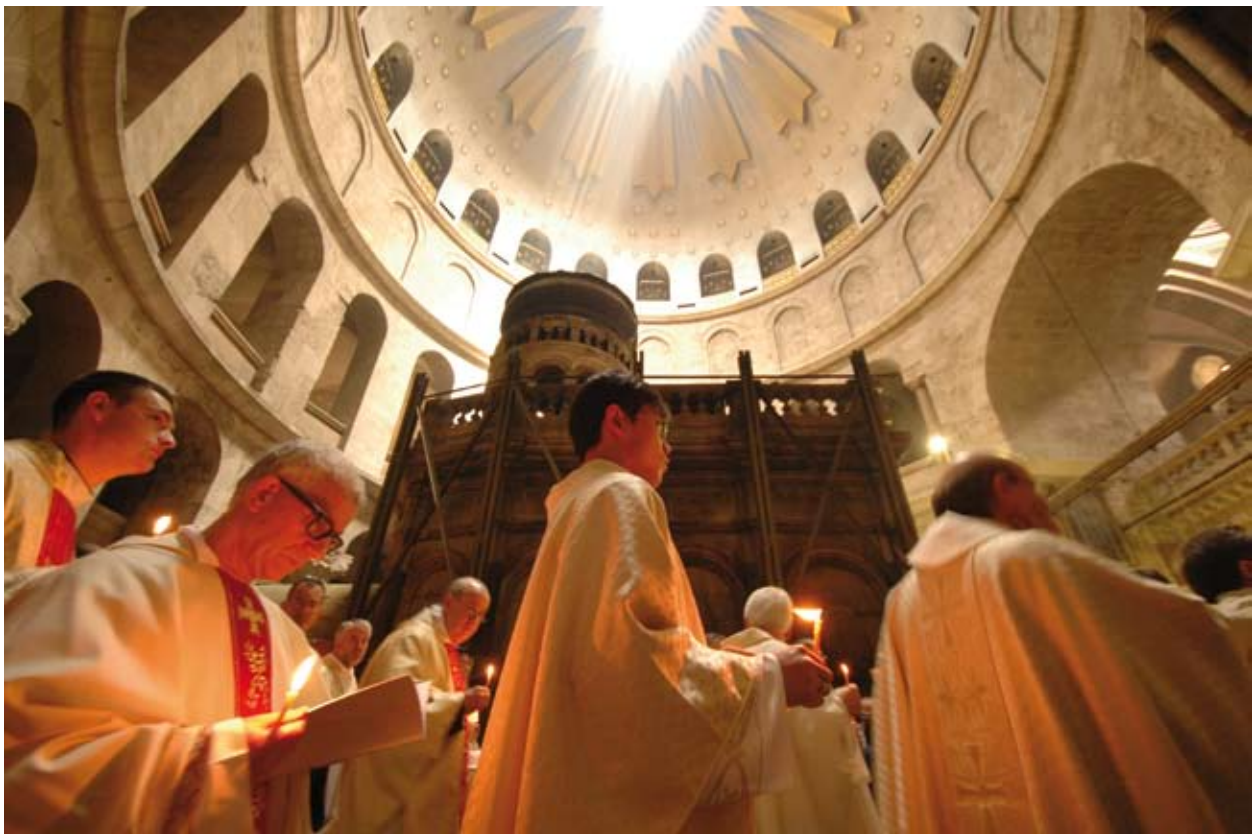
↑ לאחר שהוסר צלם ישו מהצלב נושאים אותו בתכריכים אל אבן המשיחה האחרונה



שבת האור

טקס האש הקדושה בשבת האור מסמל על פי המסורת הנוצרית את ניצחון האור על החושך ואת ניצחון החיים על המוות. ביום זה גודשים עשרות אלפי מאמינים מהפלגים המזרחיים של הנצרות את כנסיית הקבר בירושלים ואת סביבותיה. בשעת צהריים נכנס הפטריארך היווני-האורתודוקסי אל הקבר הקדוש כשהוא מלווה בבישוף הארמני. על פי האמונה יורדת אליו אש משמים והוא מעביר אותה להמונים הדרוכים הממתנים בחוץ כשאבוקות בידיהם. הרגע שבו האש יורדת ומציפה את הכנסייה הוא רגע של קתרזיס מופלא, וההתרגשות האופפת אותו עצומה. הקהל מאמין כי האש נדלקת יש מאין, וכי היא מסמלת את תחייתו של ישו (ראו "מסע אחר" 211, אפריל 2009).

↑ מאמינה רוסיית-אורתודוקסית פרבוסלאבית בכנסיית הקבר אוחת בהתרגשות באבוקה שהובערה באש הקדושה



פסחא

היום הקדוש ביותר לנוצרים מציין את ניצחון בן האלוהים על המוות, ולכן הוא גם היום השמח מכל. ביום הזה מציינים הנוצרים את פסחתו של ישו מעל הקיום הארצי, הארעי, ואת שיבתו אל הנצחיות האלוהית המבורכת שאותה הוא גם מבטיח למאמיניו. בחג הפסחא נוהגים ללבוש לבן, להדליק נרות רבים ולהציף את הכנסיות באור. הקתולים שרים: "הוא גבר על המוות באמצעות המוות וציווה חיים לדרי הקברים". לרגל החג נהוג להכין מאפים שבמרכזם ביצה צבעונית או לעטר ביצים בציורים. בדומה לנהוג ביהדות, הביצה מסמלת את מחזוריות החיים, התחדשות, שפע ופריון. ☉



↑ תהלוכה קתולית סביב הקבר הקדוש בכנסיית הקבר
→ ביצי חג מעוטרת בשוק ברובע הנוצרי בעיר העתיקה בירושלים

אירועי פסחא 2012 בירושלים

■ יום ראשון של הדקלים

איפה: אל-עזרייה

מתי: קתולים - 1 באפריל; אורתודוקסים - 8 באפריל

■ רחיצת רגלי השליחים

איפה: קתולים - כנסיית הקבר; אורתודוקסים - רחבת הכניסה לכנסיית הקבר; ארמנים - כנסיית ג'יימס הקדוש; סורים - אורתודוקסים - כנסיית מרקוס הקדוש (אין כניסה למבקרים)

מתי: קתולים - 5 באפריל, בוקר; אורתודוקסים - 12 באפריל, בוקר; ארמנים וסורים - אורתודוקסים - 5 באפריל אחר הצהריים.

■ יום שישי הטוב

איפה: לאורך ויה דולרוזה ובכנסיית הקבר

מתי: קתולים - 6 באפריל; אורתודוקסים - 13 באפריל

■ שבת האור

איפה: כנסיית הקבר והרחובות הסמוכים

מתי: אורתודוקסים - 14 באפריל

■ פסחא

איפה: כנסיית הקבר

מתי: קתולים - 8 באפריל; אורתודוקסים - 15 באפריל



יوتם יעקבסון - חבר מערכת "מסע אחר", מורה דרך בארץ ולאורך נתיבי הסחר הקדומים באסיה ובסרי לנקה. מלמד ומרצה במוסדות שונים, כותב ומצלם
www.yotamjacobson.co.il